

جایگاه نقش‌های حرفه‌ای پرستاری در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری

بهروز مشتاقی هنروران، محمد نانی، دلارام کمالی، ملیحه صادق‌نژاد*

چکیده

مقدمه: پایان‌نامه‌های پرستاری از مهم‌ترین منابع تولید علم برای عمل پرستاری است. توجه به نقش‌های پنج‌گانه‌ی پرستاری جهت توسعه‌ی حرفه‌ای این رشته امری ضروری است. هدف از مطالعه حاضر بررسی میزان توجه به نقش‌های حرفه‌ای پرستاری در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و روند تغییرات آن طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۱ است.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی-مقطعی، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی مشهد در سال‌های ۱۳۸۱-۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفت. عناوین پایان‌نامه‌ها از نظر نقش‌های پنج‌گانه پرستاری شامل: نقش‌های مراقبتی، آموزشی، ارتباطی، حمایتی و مدیریتی مورد بررسی قرار گرفت. ابزار جمع‌آوری اطلاعات فهرست واریسی پژوهش‌گر ساخته روا و پایا بود که به کمک آن زمینه موضوعات پایان‌نامه‌ها در پنج محور تحقیقاتی فوق مشخص گردید.

نتایج: ۱۶۰ پایان‌نامه در فاصله زمانی مذکور نگارش شده بود. از میان عناوین مورد بررسی، ۳۷/۵٪ به نقش مراقبتی، ۱۸/۷۵٪ آموزشی، ۱/۸٪ ارتباطی، ۶/۲۵٪ حمایتی و ۵/۷٪ به نقش مدیریتی مرتبط بودند. ۳۰٪ عناوین نیز به مواردی غیر از نقش‌های پنج‌گانه پرستاری پرداخته بودند. پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری در طول این سال‌ها بیش‌تر بر نقش مراقبتی متمرکز بوده‌است و نقش ارتباطی کم‌تر از دیگر نقش‌ها مورد توجه قرار گرفته است. توجه به نقش ارتباطی، مدیریتی و آموزشی به تدریج در طول بازه زمانی مذکور افزایش یافته است، اما تعداد عناوین متفرقه نیز به تدریج افزایش یافته است.

نتیجه‌گیری: با توجه به اهمیت پرداختن به نقش‌های پنج‌گانه پرستاری جهت کمک به توسعه حرفه‌ای این رشته، لازم است پایان‌نامه‌های پرستاری در سال‌های آینده با تمرکز بیش‌تر و مرتبط‌تر با این نقش‌ها هدایت گردد.

واژه‌های کلیدی: نقش‌های پرستاری، حرفه‌ای‌گری، پایان‌نامه، کارشناسی ارشد

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۶؛ ۱۷(۲۳): ۲۳۰ تا ۲۳۸

مقدمه

دانش پرستاری از دامنه‌ای گسترده برخوردار است و

بطور مداوم و متناسب با تغییرات مسائل بهداشتی، زیستی، محیطی و حتی سیاسی-اجتماعی، به شواهد و اطلاعات بیش‌تر و دقیق‌تری جهت کنترل وضعیت سلامت جوامع نیاز دارد(۱). دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، معرف بالاترین سطح تفکر و علم یک جامعه هستند(۲و۳). افزون بر بعد آموزشی و رسالت تربیتی، یکی از مهم‌ترین وظایف دانشگاه‌ها، رسالت پژوهشی آنهاست. بنابراین، گروه‌های آموزشی دانشگاه‌های مختلف باید متناسب با رشته تخصصی خود به تحقیقات بنیادی و کاربردی بپردازند(۲). پرستاری به عنوان یک حرفه مرتبط با

* نویسنده مسؤل: ملیحه صادق نژاد، دانشجوی دکتری تخصصی پرستاری، کارشناس ارشد پرستاری داخلی جراحی، کمیته تحقیقات دانشجویی دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران. sadeghnezhadml@yahoo.com
بهروز مشتاقی هنروران، دانشجوی کارشناسی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.
(moshtaghiB921@mums.ac.ir)؛ محمد نانی، دانشجوی کارشناسی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران. (naniM921@mums.ac.ir)؛ دلارام کمالی، دانشجوی کارشناسی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران. (kamaliD921@mums.ac.ir)
تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۳/۱۹؛ تاریخ اصلاحیه: ۹۵/۷/۳؛ تاریخ پذیرش: ۹۵/۱۱/۱۸

ایمن، آماده کند. در نقش مدیریتی، پرستار مدیر با ارائه راهنمایی مناسب، محیطی برای بیمار و پرسنل ایجاد می‌کند که انعکاسی از مسؤلیت و ارزش‌های سازمان مراقبت سلامت است (۹ و ۱۱ و ۱۲).

توجه به نقش‌های حرفه‌ای و تلاش برای اجرای آن در بالین نقش چشم‌گیری در افزایش کیفیت خدمات پرستاری و نیز بهبود نگرش بیماران نسبت به این حرفه دارد (۱۰ و ۱۲ و ۱۳). ارائه مطلوب نقش‌های پرستاری به ارتقاء حرفه‌ای و افزایش انگیزه پرستاران و ارائه مطلوب خدمات پرستاری منجر خواهد شد (۱۲). بررسی متون نشان داد که تاکنون مطالعات متعددی در خصوص بررسی نوع متدولوژی به کار رفته در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و سطح شاهدهمچوری آنها (۱۴) و نیز تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌ها (۳) و حتی میزان ایفای نقش‌های پرستاری در بالین توسط پرستاران (۱۳ و ۱۵) انجام شده است. این در حالی است که توجه به میزان هدایت پژوهش‌های پرستاری، به ویژه پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد، به سوی رشد و توسعه این نقش‌ها و اجرای صحیح آنها در بالین، امری حائز اهمیت در مسیر توسعه حرفه‌ای و بهبود کیفیت خدمات پرستاری است، که مطابق جستجوی پژوهشگران، تاکنون کمتر به آن توجه شده است. در همین راستا مطالعه حاضر با هدف بررسی موضوع پایان‌نامه‌های مقاطع کارشناسی ارشد رشته پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی مشهد و میزان پرداختن به نقش‌های پرستاری در آنها، انجام گردید.

روش‌ها

در این مطالعه توصیفی-مقطعی، تمامی پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد رشته پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی مشهد در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۱ مورد بررسی قرار گرفت. ابتدا تمامی پایان‌نامه‌ها بررسی شد و سپس بر اساس نقش‌های پنج‌گانه دسته‌بندی شدند؛ یکسری از

سلامت، نقش مهم و کلیدی در مراقبت از افراد جامعه در موقعیت‌های مختلف دارد؛ لذا توجه به پژوهش در این حرفه از اهمیت خاصی برخوردار است (۴ تا ۷). بخش عمده‌ای از تحقیقات پرستاری در قالب پایان‌نامه‌های دانشگاهی قرار می‌گیرد. بسیاری از پایان‌نامه‌هایی که توسط دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی صورت گرفته، پژوهش‌هایی هستند که به شیوه علمی و با توجه به محدودیت‌هایی که یک فعالیت آموزشی اقتضا می‌کند، انجام شده‌اند (۳ و ۸).

نقش‌های پنج‌گانه پرستاری که شامل نقش مراقبتی، آموزشی، ارتباطی، حمایتی و مدیریتی است، نمایانگر هویت حرفه‌ای پرستاری است (۹ و ۱۰)؛ لذا توجه به آن در پژوهش‌های پرستاری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. پرستاران امروزه علاوه بر مراقبت و درمان باید به ارتباط و مشاوره با بیماران و خانواده و دفاع از حقوق آنان و تحقیق درباره بهترین روش ارائه خدمات پرستاری نیز بپردازند (۱۱ و ۱۲). در نقش مراقبتی، پرستار به عنوان ارائه‌کننده مراقبت به بیمار در حفظ سلامتی، مدیریت بیماری و علائم آن، رسیدن به بالاترین مرحله‌ی کارکرد و خودمراقبتی در روند درمان کمک می‌کند. مطابق نقش حمایتی پرستار به عنوان حامی بیمار، حقوق قانونی و انسانی بیمار را حفظ می‌کند و در صورت نیاز برای گرفتن آن حقوق همکاری می‌نماید. نقش آموزشی پرستاری بدین صورت است که پرستار به عنوان آموزش‌دهنده، مفاهیم و حقایق سلامتی را شرح می‌دهد، دلیل اقدامات مراقبتی عادی روزمره و روتین را بیان می‌کند. روش‌هایی مانند فعالیت‌های مراقبت از خود را نشان می‌دهد، رفتارهای صحیح مددجو را تقویت می‌کند و پیشرفت مددجو در یادگیری را ارزشیابی می‌نماید. نقش ارتباطی پرستار در مرکز سایر نقش‌های پرستاری قرار دارد. ارتباط برای فعالیت و اجرای تمامی نقش‌های پرستاری ضروری است. در نهایت پرستار به عنوان مدیر باید محیطی را برای مراقبت باکیفیت، بیمارمحور و

پایان‌نامه‌ها در موضوعاتی به جز نقش‌های پرستاری بودند که تحت عنوان "متفرقه" در جدول یک ذکر شده است. ابزار مورد استفاده شامل فهرست واریسی پژوهشگر ساخته بود که به کمک آن زمینه موضوعات پایان‌نامه‌ها در پنج محور تحقیقاتی شامل تمرکز بر نقش مراقبتی، آموزشی، ارتباطی، حمایتی و مدیریتی مشخص گردید. نقش‌های پنجگانه مطابق رفرنس‌های معتبر و با در نظر گرفتن تعاریف نقش‌ها در این رفرنسها، شناسایی شده و در فهرست واریسی استفاده شد. پژوهشگران با در نظر گرفتن تعاریف نقش‌ها و با مطالعه پایان‌نامه‌ها، موضوع مورد تمرکز آنها را در راستای نقش‌های پنجگانه پرستاری، تعیین نمودند. روایی محتوایی ابزار با بررسی آن توسط ۱۰ نفر از متخصصین مربوطه انجام گرفت. جهت بررسی پایایی ابزار، از توافق بین ارزیاب‌ها استفاده شد و با میزان ۹۰٪ توافق مورد تایید قرار گرفت. ارزیابان دانشجویان دکترای پرستاری با حداقل ۸ سال سابقه تدریس تئوری و بالینی و پژوهش بودند. محورهای تحقیقاتی پایان‌نامه‌ها با توجه به تعاریف نقش‌های پنجگانه پرستاری که در متون علمی آمده است و نیز تجارب تیم تحقیق تعیین گردید. پژوهشگران با مطالعه دقیق تعاریف نقش‌ها در منابع پرستاری (۹ تا ۱۱) و نیز بررسی دقیق پایان‌نامه‌ها از نظر تمرکز آنها بر نقش‌های پرستاری، نقشی را که بیش از همه در پایان‌نامه‌ی مورد بررسی، مورد توجه قرار گرفته بود و نتایج کار پایان‌نامه در جهت توجه و توسعه آن نقش

خاص بود، مشخص نمودند، به دسته‌بندی پایان‌نامه‌ها بر اساس نقش‌های پنجگانه پرستاری پرداختند. بدیهی است چنین کاری نیازمند دقت و مطالعه دقیق و صرف زمان بود که پژوهشگران در مطالعه حاضر چنین عمل کردند تا به دقیق‌ترین دسته‌بندی دست یابند. این مطالعه طرح مصوب نبوده است و دسترسی به پایان‌نامه‌ها از طریق سایت دانشکده با کسب مجوز از مسؤولین مربوطه، برای پژوهشگران مقدور بود. داده‌ها به وسیله نرم‌افزار SPSS-16 و شاخص‌های آمار توصیفی شامل فراوانی نسبی و مطلق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

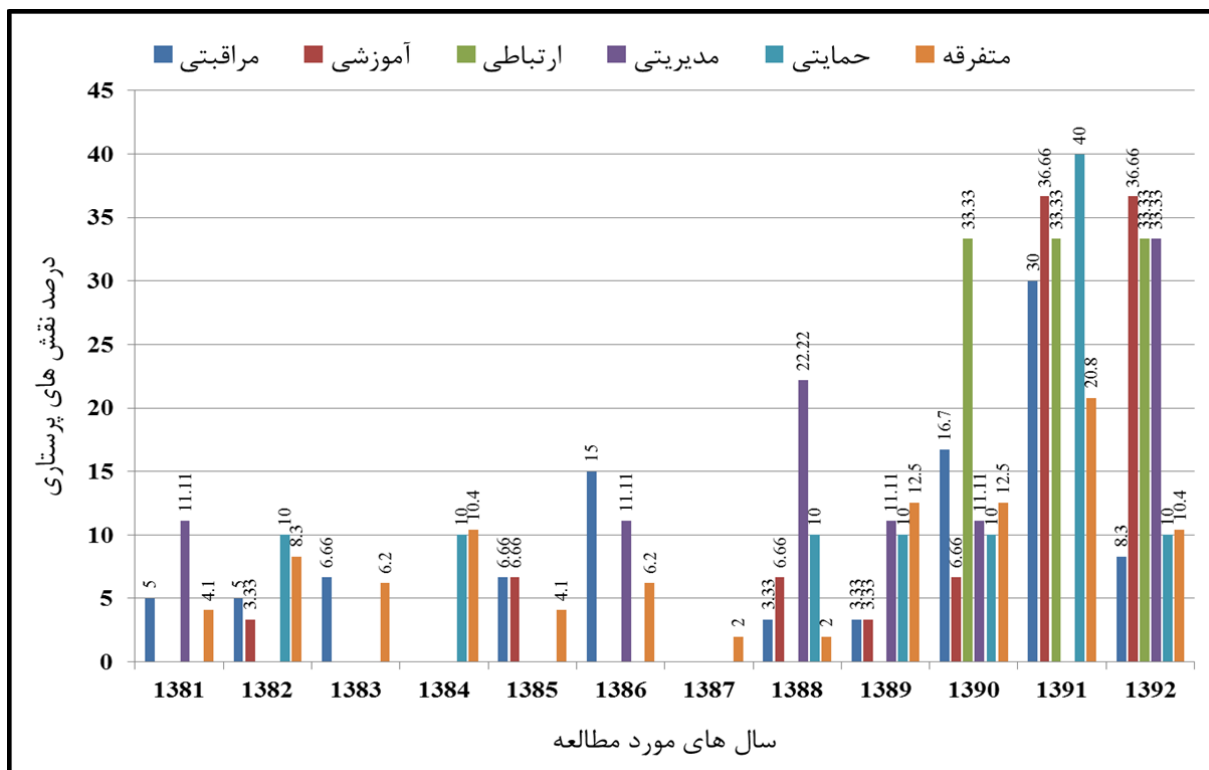
تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از این مطالعه نشان داد که نقش مراقبتی بیش از دیگر نقش‌های پرستاری در موضوعات پایان‌نامه‌ها مورد توجه قرار گرفته است. نقش آموزشی در دومین رتبه از نظر تعداد پایان‌نامه‌هایی که به آن پرداخته بودند، قرار گرفت. نقش ارتباطی کم‌تر از دیگر نقش‌ها مورد توجه قرار گرفته است (جدول ۱). فراوانی نسبی و مطلق محورهای تحقیقاتی پایان‌نامه‌ها با توجه به نقش‌های پنجگانه پرستاری به تفکیک سال در جدول ۲ آمده است. همچنین نمودار شماره یک روند تمرکز پایان‌نامه‌ها بر نقش‌های پرستاری را در طی سال‌های مورد بررسی، نشان می‌دهد.

جدول ۱: فراوانی نسبی و مطلق محورهای تحقیقاتی پایان‌نامه‌ها با توجه به نقش‌های پنجگانه پرستاری

نقش‌ها	مراقبتی	آموزشی	ارتباطی	حمایتی	مدیریتی	متفرقه	جمع کل
فراوانی مطلق	۶۰	۳۰	۳	۱۰	۹	۴۸	۱۶۰
فراوانی نسبی	۳۷/۵	۱۸/۷۵	۱/۸	۶/۲۵	۵/۷	۳۰	۱۰۰

جدول ۲: فراوانی نسبی و مطلق محورهای پژوهشی پایان‌نامه‌ها تفکیک سال

سال	مراقبتی	آموزشی	ارتباطی	مدیریتی	حمایتی	متفرقه	جمع کل
۱۳۸۱	۳(۵٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۱۱(۱۱٪)	۰(۰٪)	۲(۴/۱٪)	۶(۳/۷٪)
۸۲	۳(۵٪)	۱(۳/۳۳٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۴(۸/۳٪)	۹(۵/۶٪)
۸۳	۴(۶/۶۶٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۳(۶/۲٪)	۷(۴/۳٪)
۸۴	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۵(۱۰/۴٪)	۶(۳/۷۵٪)
۸۵	۴(۶/۶۶٪)	۲(۶/۶۶٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۲(۴/۱٪)	۸(۵٪)
۸۶	۹(۱۵٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۱۱(۱۱٪)	۰(۰٪)	۳(۶/۲٪)	۱۳(۸/۱۲٪)
۸۷	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۰(۰٪)	۱(۲٪)	۱(۰/۶٪)
۸۸	۲(۳/۳۳٪)	۲(۶/۶۶٪)	۰(۰٪)	۲(۲۲/۲۲٪)	۱(۱۰٪)	۱(۲٪)	۸(۵٪)
۸۹	۲(۳/۳۳٪)	۱(۳/۳۳٪)	۰(۰٪)	۱۱(۱۱٪)	۱(۱۰٪)	۶(۱۲/۵٪)	۱۱(۶/۸٪)
۹۰	۱۰(۱۶/۷٪)	۲(۶/۶۶٪)	۱(۳۳/۳۳٪)	۱۱(۱۱٪)	۱(۱۰٪)	۶(۱۲/۵٪)	۲۱(۱۳/۱٪)
۹۱	۱۸(۳۰٪)	۱۱(۳۶/۶۶٪)	۱(۳۳/۳۳٪)	۰(۰٪)	۴(۴۰٪)	۱۰(۲۰/۸٪)	۴۴(۲۷/۵٪)
۹۲	۵(۸/۳٪)	۱۱(۳۶/۶۶٪)	۱(۳۳/۳۳٪)	۳(۳۳/۳۳٪)	۱(۱۰٪)	۵(۱۰/۴٪)	۲۶(۱۶/۲۵٪)
جمع کل	۶۰(۱۰۰٪)	۳۰(۱۰۰٪)	۳(۱۰۰٪)	۹(۱۰۰٪)	۱۰(۱۰۰٪)	۴۸(۱۰۰٪)	۱۶۰(۱۰۰٪)

نمودار ۱: روند تمرکز پایان‌نامه‌ها بر نقش‌های پرستاری در طی سال‌های مورد بررسی

بحث

هدف از مطالعه حاضر بررسی موضوع پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد رشته پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی مشهد و میزان تمرکز بر نقش‌های حرفه‌ای پرستاری در آنها بود. یافته‌های حاصل نشان داد که طی سال‌های اولیه دوره زمانی مورد بررسی، بیش‌ترین تمرکز موضوعات بر نقش مراقبتی بوده است اما بتدریج بر تعداد پایان‌نامه‌ها در سایر محورهای تحقیقاتی از جمله نقش ارتباطی و مدیریتی افزوده شده است. نقش آموزشی نیز پس از نقش مراقبتی دارای بیش‌ترین تعداد پایان‌نامه است. کم‌ترین تعداد پایان‌نامه‌ها در محور نقش ارتباطی بوده است.

علی‌اکبری و همکاران در مطالعه خود نشان دادند که دانشجویان پرستاری و نیز بیماران، بالاترین نمره نگرش را نسبت به نقش مراقبتی- درمانی پرستاری دارند. همچنین تفاوت معناداری بین نمره نگرش دانشجویان پرستاری و بیماران در مورد نقش آموزشی پرستاری وجود دارد، به طوری که دانشجویان نمره بالاتری در این مورد داشتند (۱۳). همچنین سهرابی خواه و همکاران در مطالعه خود به بررسی میزان فعالیت‌های پرستاری در نقش‌هایی غیرمراقبتی پرداختند که بیش‌ترین فعالیت‌ها از دیدگاه پرستاران در زمینه نقش آموزشی و به طور مشخص، آموزش به بیمار بود (۱۲). طلوعی و همکاران نیز در مطالعه خود بر اهمیت نقش آموزشی پرستاران پس از نقش مراقبتی تأکید دارند (۱۶). این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد. به نظر می‌رسد نقش مراقبتی- درمانی پرستاری بیش از سایر نقش‌ها برای بیماران و نیز دانشجویان پرستاری برجسته شده است و بیش‌ترین فعالیت‌های پرستاران نیز متمرکز بر این نقش است. از سوی دیگر نقش آموزشی یکی از مهم‌ترین نقش‌های پرستاری است که در سال‌های اخیر در پرستاری کشور ما مورد توجه قرار گرفته است. اگرچه هنوز به اندازه نقش مراقبتی پررنگ نیست؛ اما در هویت

بخشی به ارزش و اهمیت حرفه پرستاری و نیز اثرات مطلوب آن بر نتایج مراقبتی- درمانی تاثیر چشمگیری دارد، به گونه‌ای که نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد، آموزش به بیمار منجر به کاهش اضطراب و شکایت از درد، بازگشت سریع‌تر به فعالیت‌های روزمره زندگی و رضایت بیش‌تر بیماران می‌شود (۱۷ و ۱۸). خضرلو و همکاران در پژوهش خود به بررسی میزان اجرای نقش‌های پرستاری پرداختند که یافته‌های پژوهش آنان بیانگر تمرکز بیش‌ترین فعالیت‌های پرستاری بر نقش مراقبتی بود. البته در پژوهش مذکور نقش آموزشی به کم‌ترین میزان توسط پرستاران ایفا شده بود (۱۵ و ۱۹). این نتایج و شواهد مشابه در دیگر پژوهش‌ها تأییدکننده این واقعیت است که همچنان نقش آموزشی علی‌رغم اهمیتی که دارد؛ در اجرا و نیز در پژوهش، مورد اغفال قرار گرفته است که لزوم نظارت و توجه بیش‌تر در این زمینه را نشان می‌دهد (۱۸ و ۱۹). اگرچه مطابق یافته‌های پژوهش حاضر در سال‌های اخیر اندکی توجه به نقش آموزشی در حیطه پژوهش افزایش یافته است، اما هنوز هم این میزان از توجه، با ارزش و اهمیت این نقش تناسب ندارد.

نقش ارتباطی پرستاری کم‌ترین میزان موضوعات پایان‌نامه‌ها را در دوره زمانی مورد بررسی به خود اختصاص داده است؛ در حالی که نقش ارتباطی در مرکز تمامی فعالیت‌هایی است که پرستار انجام می‌دهد به طوری که تمامی نقش‌های دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد و از جمله مهارت‌های کلیدی است که دانشجویان پرستاری باید کسب نمایند (۹ و ۲۰ و ۲۱). فرمینی و همکاران در پژوهش خود نشان داده‌اند که ایفای صحیح نقش ارتباطی تأثیر معناداری بر رضایت‌مندی بیماران دارد (۲۰). علاوه بر این پژوهش‌ها نشان داده است که شکل‌گیری ارتباط مناسب بین پرستار و بیمار بر بازدهی مراقبتی- درمانی مؤثر است لذا پرداختن به این نقش پرستاری در پژوهش‌ها و به دنبال آن اجرایی کردن آن به نحو صحیح می‌تواند منجر به بهبود نتایج مراقبتی

بیمار داشته باشند و خود را موظف به رعایت این حقوق و حمایت از بیمار بدانند. در میان کارکنان نظام سلامت، پرستاران با توجه به این که بیش‌ترین ارتباط را با بیمار و همراهان وی دارند، مسؤولیت بالاتری در رعایت حقوق بیمار و ایفای نقش حمایتی خود در این راستا دارند. نتایج این مطالعه نشان داد که لازم است برنامه ریزان آموزشی در تدوین برنامه‌های درسی دانشجویان، با تمهیدات مؤثرتری آنان را به سوی ارتقاء شایستگی در اجرای نقش حمایتی، هدایت نمایند (۲۸). این شواهد بیانگر اهمیت و ارزش اخلاقی نقش حمایتی است اگرچه بدلیل برخی مسائل قانونی در پرستاری کشور ما، اجرای برخی از جنبه‌های این نقش و البته پژوهش در این زمینه با موانعی مواجه است. همچنین مطابق شواهد مذکور، ضروری است در برنامه‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان پرستاری، با تأکید بیش‌تری به ارتقاء آگاهی و شایستگی آنان در اجرای نقش حمایتی پرداخته شود.

نقش مدیریتی پس از نقش ارتباطی کم‌ترین تعداد پایان‌نامه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد. در حالی که مطالعات متعدد تأییدکننده ضعف نقش مدیریتی پرستاری و عدم اثربخشی کافی آن در بالین است (۲۹ تا ۳۱). پرستار مدیر نقشی تعیین کننده در اجرای سایر نقش‌های پرستاری و دستیابی به اهداف خدمات سلامت دارد. لذا توجه به تقویت مهارت‌های مدیریتی دانشجویان و تاثیر آن بر اجرای کارآمد نقش مدیریتی پرستاری از اهمیت زیادی برخوردار است (۲۹ و ۳۲ تا ۳۴).

با توجه به اهمیت نقش مدیریتی پرستاری و وجود نظریه‌های نوین و راه‌گشا در این زمینه، ضروری است پایان‌نامه‌های پرستاری به سوی به‌کارگیری این نظریه‌ها در بالین و توسعه و تحول در شیوه‌های مدیریت پرستاری هدایت شوند تا در جهت بهبود ارائه خدمات و نیز ارتقای شرایط خدمت برای پرستاران، گامی مؤثر برداشته شود.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به انجام پژوهش در

و افزایش رضایت بیماران گردد که همانا هدف غایی مراقبت پرستاری است (۲۲ و ۲۳). پژوهش آقابرابی و همکاران نیز در این زمینه نشان داده است که مهم‌ترین عامل عدم ایفای صحیح نقش ارتباطی توسط پرستاران، ضعف مهارت‌های ارتباطی آنها است. این مطالعه بر آموزش ضمن خدمت در خصوص توسعه مهارت‌های ارتباطی پرستاران، به عنوان راه‌کاری جهت ایفای بهتر نقش ارتباطی تأکید دارد (۲۴). این‌چنین آموزش‌هایی می‌تواند در قالب طرح‌های تحقیقاتی پایان‌نامه‌ای توسط دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری اجرا شود که در واقع موضوعی در راستای رفع نیازهای کارکنان بالینی است و در نهایت به ارتقای رضایت بیماران منجر خواهد شد. همچنین با توجه به این شواهد و نتایج پژوهش حاضر ضرورت توجه بیش‌تر به نقش ارتباطی پرستاری به عنوان یک نقش محوری در میان فعالیت‌های پرستاری مشهود است.

نقش حمایتی نیز از جمله نقش‌هایی است که در نیمه اول دوره زمانی مورد بررسی در مطالعه حاضر به ندرت مورد توجه قرار گرفته و تنها در نیمه دوم این بازه زمانی اندکی بیش‌تر لحاظ شده است؛ اگرچه در مجموع یک دهم کل پایان‌نامه‌ها را شامل شده است. این در حالی است که جعفری و همکاران در مطالعه مروری خود در خصوص نقش حمایتی آورده است که حمایت یا مدافعه مفهومی کلیدی در اخلاق پرستاری است (۲۵). با اجرای نقش حمایتی توسط پرستاران، آگاهی بیماران از حقوق خود، اولویت بندی گزینه‌های درمانی، تصمیم‌گیری آگاهانه در مورد مسائل مربوط به سلامتی و در نتیجه رعایت حقوق بیماران ارتقاء می‌یابد (۲۶). ذکائی و همکاران نیز در مطالعه توصیفی خود در زمینه ایفای نقش‌های پرستاری، نشان دادند که بیش‌ترین میزان فعالیت نامطلوب در زمینه نقش حمایتی است (۲۷). برهانی و همکاران نیز در مطالعه توصیفی - مقطعی خود، نظام سلامت کارآمد را نیازمند کارکنانی دانستند که درک صحیحی از حقوق و شأن

پرستاری نداشته‌اند نیز به تدریج افزایش یافته است. با توجه به اهمیت پرداختن به نقش‌های حرفه‌ای پرستاری جهت کمک به توسعه حرفه‌ای این رشته، لازم است پایان‌نامه‌ها در سال‌های آینده با تمرکز بیشتر و مرتبط‌تر با این نقش‌ها هدایت گردد.

قدردانی

نویسندگان، مراتب سپاس و قدردانی خود را از مسئولین محترم کتابخانه دانشکده پرستاری و مامایی مشهد که در دستیابی به اطلاعات مورد نیاز برای انجام پژوهش، ما را یاری نمودند، اعلام می‌نمایند.

یک دانشکده و محدود بودن نتایج به یک دانشکده خاص اشاره کرد که تعمیم‌پذیری آن را با مشکل همراه می‌کند.

نتیجه‌گیری

مطابق یافته‌های پژوهش حاضر پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری در بازه زمانی مورد بررسی، بیش‌تر بر نقش مراقبتی متمرکز بوده‌اند. نقش ارتباطی کم‌تر از دیگر نقش‌ها مورد توجه قرار گرفته است. همچنین نقش مدیریتی نیز از جمله نقش‌هایی است که بسیار کم به آن پرداخته شده است. توجه به نقش ارتباطی، مدیریتی و آموزشی به تدریج در طول بازه زمانی مذکور افزایش یافته است اما با این وجود تعداد عناوین متفرقه که تمرکزی بر نقش‌های

منابع

1. Sajadi A, Aliyari S, Farsi Z. [Nursing research methodology: First step, select a theme and style of writing]. Journal of Army Nursing Faculty of the I.R. Iran. 2012; 12(2): 1-5.[Persian]
2. Eller LS, Kleber E, Wang SL. Research knowledge, attitudes and practices of health professionals. Nurs Outlook. 2003; 51(4): 165-70.
3. Heydari A, Yazdimoghaddam H. [Thematic Analysis of Nursing MSc Theses: a Necessity to Improve the Quality of Nursing Postgraduate Courses]. Iranian Journal of Medical Education. 2015; 14(12): 29-36.[Persian]
4. Ajani K, Moez S. Gap between knowledge and practice in nursing. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2011; 15: 3927-31.
5. Hilton PA, Pollard CL. Enhancing the effectiveness of the teaching and learning of core clinical skills . Nurse Educ Pract. 2005; 5(5): 289-95.
6. Brown CE, Wickline MA, Ecoff L, Glaser D. Nursing practice, knowledge, attitudes and perceived barriers to evidence-based practice at an academic medical center. J Adv Nurs. 2009; 65(2): 371-81.
7. Friesen Storms JH, Moser A, Loo S, Beurskens AJ, Bours GJ. Systematic implementation of evidence-based practice in a clinical nursing setting: a participatory action research project. J Clin Nurs. 2015; 24(1-2): 57-68.
8. Alibeik M ,Banani G. [A survey on the levels of evidence of nursing theses and dissertations in type 1 Medical Universities of Iran, 1991-2010]. Iran Journal of Nursing. 2012; 25(78): 52-61.[Persian]
9. Potter PA, Perry AG, Stockert P, Hall A. Fundamentals of nursing. Amsterdam, Netherlands: Elsevier Health Sciences; 2016.
10. Dunn S, Pretty L, Martin M, Gassner LA. A framework for description and evaluation of the nurse specialist role in South Australia. Collegian. 2006; 13(1): 23-30.
11. Chitty KK, Black BP. Professional nursing: concepts & challenges. Philadelphia: saunders; 2011.
12. Sohrabikhah M, Timareh M. [A survey on the viewpoints of nurses about their activities and roles in training hospitals affiliated to Kermanshah University of Medical Sciences in 1389]. Journal Of Clinical Research In Paramedical Sciences. 2016; 4(4): 331-340.[Persian]
13. Aliakbari F ,Aslani Y. [Comparison between the attitude of nurses, nursing students and patients about nurses, roles in educational hospitals of Shahrekord]. Journal of Clinical Nursing and Midwifery. 2013; 2(2): 10-7.[Persian]
14. Heydari A, Sadeghnezhad M. [Assessment of nursing MSc theses and their levels of evidence]. Iranian Journal of Medical Education. 2015;14(10): 886-94.[Persian].

15. Khezerloo S, Salehmoghaddam A, Mazloom SR. [Assessment of Nurses Professional Roles in Hospitals Affiliated to Mashhad University of Medical Sciences]. *Hakim Research Journal*. 2013; 15(4): 346-51.[Persian].
16. Toloei M, Dehghan nayeri N, Faghihzadeh S, Sadooghi Asl A. [The nurses' motivating factors in relation to patient training]. *Hayat*. 2006; 12(2): 43-51.[Persian]
17. Deccache A, van Ballekom K. From patient compliance to empowerment and consumer's choice: evolution or regression? An overview of patient education in French speaking European countries. *Patient Educ Couns*. 2010 ; 78(3): 282-7
18. Heshmati Nabavi F, Memarian R, Vanaki Z. [The Effect of Implementing Clinical Supervision Model on the Patient Education Outcomes]. *Journal of Health Promotion Management*. 2012; 1(3): 28-36.[Persian]
19. MardanianDehkordi Leyla , Salahshorian Asieh, MohammadAlayha Jaleh, Fatemeh H. [Nurses' perception of patient teaching, enhancing and inhibiting factors]. *Iran Journal of Nursing*. 2005;17(40):18-27.[Persian]
20. Farmahini Farahani M, Kashani nia Z, Hosaini MA, Biglarian A. [Effects of teaching communication skills to nurses on patients' satisfaction]. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2007; 1(3): 47-54.
21. Mirhaghjou SN, Nayebi N, Majd Teymouri R, Kazemnejad leily E. [Communication skills and related factors within patient by nursing student]. *Holistic Nursing and Midwifery*. 2015; 25(2): 93-101.[Persian]
22. Kourkouta L, Papathanasiou IV. Communication in nursing practice. *Mater Sociomed*. 2014; 26(1): 65-67.
23. Riley JB. *Communication in nursing*. Amsterdam, Netherlands: Elsevier Health Sciences; 2015: 2-9.
24. Aghabarari M, Mohammadi I, Varvani Farahani A. [Barriers to Application of Communicative Skills by Nurses in NursePatient Interaction: Nurses and Patients' Perspective]. *Iran Journal of Nursing*. 2009; 22(61): 19-31..[Persian]
25. Jafareimanesh H, Alibazi A, Zaghari Tafreshi M, Ranjbaran M. [Nursing advocacy models: A review of nurses' protective role]. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine*. 2014; 7(4): 41-54.[Persian]
26. Vaartio H, Leino-Kilpi H. Nursing advocacy-a review of the empirical research 1990—2003. *Int J Nurs Stud*. 2005; 42(6): 705-14
27. Zokaie Yazdi S, Mosayyeb Moradi J, Mehran A. [Perspective of the nursing staff at hospitals affiliated to the Tehran University of Medical Sciences on the roles and activities of the nurses]. *Hayat*. 2002; 8(3): 22-32. [Persian]
28. Borhani F, Abbaszadeh A, Kalantari S, Dastoorjahandari M, Abazari F. [Comparison of knowledge and attitude of nurses and nursing students in Kerman University of Medical Sciences from their ability to protect the rights of patients]. *Bioethics Journal*. 2015; 5(18): 103-26. [Persian]
29. Zaeimipour Kermanshahi M, Vanaki Z, Hajizadeh E. [Learning Groups in Training Programs for Nurse Managers: a method to enhance nursing and leadership capabilities]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2007; 7(1): 69-77. [Persian]
30. Arab M, Tajvar M., Akbari F. [Relation between" leadership styles" and" hospital performance indicators].*The Journal Of Qazvin University Of Medical Sciences*. 2007;10(4): 70-75. [Persian]
31. Mrayyan MT. Nurses' autonomy: influence of nurse managers' actions. *J Adv Nurs*. 2004; 45(3): 326-36.
32. Espinoza DC, Lopez-Saldana A, Stonestreet JS. The pivotal role of the nurse manager in healthy workplaces: implications for training and development. *Crit Care Nurs Q*. 2009; 32(4): 327-34.
33. Farmahini Farahani M, Purfarzad Z, Ghamari zare Z, Ghorbani M. [The Impact of management development program on effectiveness of leadership style of head nurses: a case study]. *Quarterly Journal of Nursing Management*. 2013; 2(1): 27-37. [Persian]
34. Mohsenpour L, Jafari Golestan N. [The training of nursing manager's skills with group discussion method, a main step toward the promotion of clinical care quality]. *EBNESINA*. 2011; 14(1): 61-8. [Persian]

The Status of Professional Nursing Roles in Nursing MSc Theses

Behrouz Moshtaghi Honarvaran¹, Mohammad Nani², Delaram Kamali³, Maliheh Sadeghnezhad⁴

Abstract

Introduction: Nursing theses are among the most important sources to generate knowledge for nursing practice. Consideration of the five professional nursing roles is necessary for professional development of the field. This study aimed to assess the level of consideration of professional nursing roles in nursing MSc theses and how it has changed during 2002-14.

Methods: This descriptive cross-sectional study reviewed nursing MSc theses written during 2002-14 in Mashhad School of Nursing and Midwifery. Theses' titles were reviewed in terms of the five nursing roles including caregiving, educational, communicative, advocating and managerial roles. Data collection tool was a researcher-made checklist for identifying the themes of theses according to the five research topics.

Results: A total of 160 theses had been written in this period. Of these, 37.5% were related to caregiving role, 18.75% to educational role, 1.8% to communicative role, 6.25% to advocating role and 5.7% were related to managerial role while 30% addressed issues other than these roles. During these years, nursing MSc theses have been focused more on the caregiving role and the communicative role has received the least attention. The communicative, managerial and educational roles have gradually received further attention in this period; however, the number of miscellaneous topics has gone up too.

Conclusion: Given the importance of addressing the five nursing roles to contribute to the professional development of this field, it is necessary that future nursing theses should be more focused on and related to these roles.

Keywords: Nursing roles, professionalism, thesis, MSc

Addresses:

- ¹ BS student in nursing, student research committee, nursing and midwifery school, Mashhad University of medical science, Mashhad, Iran. Email: MoshtaghiB921@mums.ac.ir
- ² BS student in nursing, student research committee, nursing and midwifery school, Mashhad University of medical science, Mashhad, Iran. Email: NaniM921@mums.ac.ir
- ³ BS student in nursing, student research committee, nursing and midwifery school, Mashhad University of medical science, Mashhad, Iran. Email: KamaliD921@mums.ac.ir
- ⁴ (✉) PhD candidate in nursing, MSc in medical-surgical nursing, nursing and midwifery school, Mashhad University of medical science, Mashhad, Iran. Email: sadeghnezhadm1@yahoo.com